

„AZ ALAPJOGOK, A JOGÁLLAMISÁG ÉS A DEMOKRÁCIA ÉRTÉKEIRE ÉPÜLŐ IGAZI UNIÓ VAN SZÜLETŐBEN.”

RUI TAVARES
EURÓPAI PARLAMENTI KÉPVISELŐVEL
HALMAI GÁBOR BESZÉLGET

A Journal de Negócios című portugál lap 2013. június 27-i számában megjelent Levél 2023-ból címet viselő írásában az Európa előtt álló két útról ír. (Az írást Urfi Péter fordításában lásd 2023 – Rui Tavares levele a jövőből. Magyar Narancs, 2013. július 4. – a szerk.) Az egyik út az 1914 Európájához való visszatérés, az alapjogok elvesztésével, a jogállamiság összeomlásával, és a demokrácia és a diktatúra közötti hibrid többségelvű rezsimekkel. A másik, optimistább vízió – ami a levél szerint nem valósult meg – a közvetlenül választott Európai Tanács. Melyik irányt tartja elképzelhetőnek 2023-ra?

Annak a rövidke esszének az volt az előzménye, hogy egy portugál napilap tizedik jubileumára olyan írásokat kért, amelyek tíz évre előre tekintenek a jövőbe. Gyors ötlettől vezérelve eljátszottam azzal a gondolattal, hogy mi lenne az elképzelhető legjobb szcenárió: valaki kigondol egy zászlót, amin az van, hogy 2014=1914, és innen jött a gondolat, hogy Európa nem követheti el ugyanazokat a hibákat, amelyek két világháborúhoz vezettek. Az általam lefestett szcenárió szerint az európai népek magukévá tették a növekedés, a nemzeti és összeurópai demokrácia és az alapjogok mindenki számára egyenlő biztosításának elveit. Néhány ország már tartott képviselőválasztást az Európai Tanácsba, s nem olyan követeket delegált, akiket senki sem ismer; megalapították az „Ulysses ügynökséget”, melynek feladata, hogy koordinálja a befektetéseket; létrejött az Egyetemi Unió is, megeshet, hogy meglévő intézményekből nőtt ki (lehet, hogy épp a budapesti Európai Innovációs és Technológiai Intézetből); addigra megoldottuk az „agyelszívást” és a fiatal munkanélküliséget is. És akkor, az írás végén, az elképzelt névtelen szerző, aki amerikai vagy ázsiai származékban van épp, elárulja, hogy semmi sem valósult meg abból, amit ebben a jövőből érkezett levélben elképzelt. Azt is elmondja, hogy az európaiak valójában bénultak és keserűek, szétesőben az Unió, és az egykori tagállamok megint egymás ellenségei. Számomra ez az írás egy kis *divertimento* volt, és

egészen meglepett, hogy valaki lefordította magyarra, és meg is jelent. Talán azért érdekes ez a kis írás Magyarországon, mert a magyarok értik azt az európai közhelyet, ami az írás lényege, hogy ha 1914 tanulságait nem vonjuk le, akkor nem tudunk túlépni a 2014-es válságon.

Feltételezve, hogy az Európai Unió képes lesz tagállamaira rákényszeríteni a közös európai elveknek való megfelelést, vajon a nemzetközi közösség régi jogállamai hogyan lesznek képesek felépíteni és megtartani ezeket az elveket a világ legkülönbözőbb hibrid rendszerű országaiban, amelyek sem nem demokráciák, sem nem autokráciák? Ezek az országok részben éppen átalakuláson mennek keresztül, mint Egyiptom, részben olyan „menedzselt demokráciák”, mint Oroszország vagy Ukrajna. Más szóval, vajon van-e még esélye az európai típusú liberális demokráciáknak a világban, és az Európai Unió stabil demokráciái mit tehetnek ennek elősegítésére?

Először is vitatkoznék a „rákényszerít” szó használatával a kérdésben. Ha a kérdést úgy tesszük fel, hogy az EU erőlteti rá a tagállamokra a demokratikus elveket és értékeket, akkor azzal a problémával szembesülünk, hogy az Unió még nem teljes értékű demokrácia, ráadásul a legfontosabb szereplő, a polgár kikerül a látókörünkből. Az európai polgárok azok, akiknek érdekében áll, hogy biztosítsák a saját nemzeti demokráciájukat, és hogy egy európai demokráciát építsenek, olyat, ahol az alapjogok és a jogállamiság mindkét szinten megjelennek, és ezt csak a polgárok tudják megcsinálni. Ehhez jó adag civil kurázsiz kell, de ha a demokrácia tényleg kiteljesedik az Unióban, akkor ez elvezethet a demokrácia Unión kívüli elterjedéséhez. Már-már látható, hogy milyen lesz a demokrácia a 21. században, s ha a demokrácia jobb keretet tud biztosítani az emberi élet fejlődéséhez, mint a többi alternatíva, akkor ez lehetővé teszi a vegyes, azaz a sem demokratikus,

sem diktatórikus rendszerek saját maguk által megfogalmazott jogalapjának delegitímációját, mármint azt, hogy hatékonyabbak lennének abban, hogy az emberek számára stabilitást és prosperitást nyújtsanak. Én semmi elvi akadályt nem látom annak, hogy a stabilitást és a prosperitást szabad, nyitottabb rendszerek hozzák meg, s Európa a megfelelő hely arra, hogy ez bebizonyosodjék.

Hogyan tekint a magyar esetre: mint egy stabil liberális demokrácia visszarendeződésére, vagy mint a liberális alkotmányosság alternatívájára? Az utóbbi értelmezést támasztaná alá Orbán Viktor miniszterelnök felfogása a Magyar Alaptörvényről az európai alkotmányok kontextusában, amit a Magyar Rádiónak a Tavares-jelentés európai parlamenti elfogadását követő napokban adott: „Európában az a divat, hogy minden alkotmány liberális alkotmány, ez nem az. A liberális alkotmányok az egyén szabadságából indulnak ki, és a közjót és a közösség érdekét ez alá rendelik.” El tud képzelni nem liberális alkotmányt, ami összhangban van az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkelyének elveivel?

Kezdjük a kérdés végén: az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkelye (aminek szövegében Magyarország komoly szerepet vállalt), kimondja, hogy az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ez a cikkely szerintem (és az Európai Parlament szerint is) az alapja a demokratikus értékközösségnek. A cikkely úgy folytatódik, hogy ezek az értékek közősek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában. Akármilyen címkét is akarunk ráakasztani, egyértelmű, hogy a minden tagállam számára közös Unió értékek csak egy olyan szabadság alapú rendszerben tudnak megvalósulni, melynek kiindulási alapját az egyének jogai jelentik. Figyeljük meg például, hogy az emberi jogok tiszteletben tartásáról szóló rész nem a kisebbségek jogairól beszél, hanem kisebbségekhez tartozó emberek jogairól. Ez azt jelenti, hogy mind az uniós értékekről szóló cikkely, mind az Alapjogi Karta mögött az van, hogy szuverenitás csak ott lehet, ahol az egyéneknek vannak jogai. Nagyon jól fejezi ki ezt a gondolatot az a Petőfi-idézet, amelyet a jelentés első változatában használtam: „haza csak ott van, hol jog is van”. Ehhez

képest nehéz, sőt talán lehetetlen olyan alternatív berendezkedést elképzelni, amely ne távolodna el teljesen a demokratikus értékektől.

Mit gondol, van-e elegendő eltökéltség és erő az Európai Bizottság vezetésében, hogy megvalósítsák azt az ellenőrzési mechanizmust, amit az ön jelentése tartalmaz az uniós szerződés 2. cikkelyében foglalt elvek érvényesítésére, először Magyarországon, majd az összes tagállam tekintetében? Számít további hasonló esetekre a közeljövőben?

Azt követően, hogy a Parlament júliusban elfogadta a jelentést, az Európai Bizottság az EU és a tagállamok jogállamiságának szentelte a soron következő ülést, és – egyetértve a Parlamenttel – kifejezésre jutatta, hogy szükség van olyan folyamatos, pártatlan mechanizmusokra, amelyek megakadályozzák és korrigálják, ha a tagállamok, kicsik vagy nagyok, alapítók vagy újabban csatlakozottak ellentmondásba kerülnek az európai értékekkel. Viviane Reding, az Európai Bizottság elnökhelyettese egy szeptemberi beszédében üdvözölte az Európai Parlament elkötelezettségét, és bejelentette a jogállamiság ellenőrzésére szolgáló mechanizmusra vonatkozó terveket. Azt is bejelentette, hogy az Alapszerződés soron következő revíziója alkalmával ki kell iktatni az Alapjogi Kartából annak 51. cikkelyét, amely az alapvető politikai, gazdasági és szociális jogokat csak uniós intézmények tevékenységére, illetve a tagállamokéra csak abban az esetben rendeli alkalmazni, amennyiben uniós jogot hajtanak végre, de saját belső jogok alkalmazása során nem. Ezzel a változtatással jelentősen növekedne az alapjogok védelmének jogi alapja, így ez vízvázlatos lehetne az európai polgárok számára. Barroso elnök az EU helyzetéről szóló beszédében a legfőbb uniós prioritásnak nevezte a jogállamiság és a demokratikus értékek kérdését, és bejelentette, hogy a Bizottság az év végéig elkészül a jogállam-védelmi mechanizmusra vonatkozó javaslattal. Egy ilyen új mechanizmusnak természetesen új uniós jogalkotáson kell alapulni, amely a Parlament és az Európai Tanács közös döntése lesz. Ez komoly előrelépés a jelentésben foglaltak megvalósulása szempontjából, hiszen az a Parlament saját, nem jogalkotási kezdeményezése volt. Saját kezdeményezésre született jelentés ritkán provokál ilyen gyorsan jogalkotási lépést, így a Bizottság részéről érkezett első jeleket jónak mondhatjuk. Félretéve a hajlandóság és erő szempontjait, a Bizottság a jogok őrzője, a Parlament pedig nem mulasztaná el, hogy rámutasson, mi a Bizottság ilyen irányú kötelezettsége, ha esetleg azt

gondolnánk, hogy nem tudnák vagy nem értik a jogállam, az alapjogok és az uniós demokratikus értékek problematikáját.

A „2. cikkelyes riasztási napirend” (Article 2 Alarm Agenda) azt követeli meg az Európai Bizottságtól, hogy a Magyarországgal kapcsolatos minden ügyben figyelmeztessen a 2. cikkely elveinek betartására, mindaddig, amíg az ország nem teljesíti a jelentésben foglalt követelményeket. A kérdés az, vajon ezek a követelmények elég világosak-e ahhoz, hogy a Bizottság és a Parlament tudja, mikor teljesültek a jelentésben foglaltak. Honnan fogják tudni az európai intézmények, hogy már minden teljesült, és milyen szankciókra lehet számítani, ha ez a helyzet nem következik be?

Pontosan ezt a kérdést hivatott rendezni a már említett jogállam-védelmi mechanizmus, aminek kidolgozását év végére ígérte a Bizottság. Reding elnökhelyettes úgy fogalmazott, hogy az Unió legalább olyan ambíciózus kell hogy legyen a jogállamiság és az alapjogok kérdéseiben, mint amilyen az új pénzügyi szolidaritási mechanizmus, a közös fiskális szabályok és a bankunió kapcsán, és tudva lévő, hogy ezek igen átfogó mechanizmusok. A Bizottság azt is javasolta, hogy építeni kell azokra a tapasztalatokra is, amelyeket az Unió szervei a nemzeti igazságszolgáltatások függetlenségének és hatékonyságának összehasonlító monitorozása (*justice scoreboard*) során szereztek. A Parlament évek óta sürgeti a média pluralizmusának monitorozását is. Az erre szolgáló eszköz-rendszert (*media pluralism monitoring tool*) már ki is dolgozták, ez képes lesz a sajtó szabadságát hetven jogi, piaci, és társadalmi indikátor használatával vizsgálni. Más, nem feltétlen indikátoralapú, analóg eszközök is születhetnek, amelyek lehetővé teszik majd, hogy megalapozott ítéletet mondjunk arról, vajon egy adott tagállam (vagy akár valamely EU intézmény vagy ügynökség) mennyiben felel meg a 2. cikkely értékeinek, mennyire tartja tiszteletben az emberi méltóságot, a demokráciát, a szabadságot, az egyenlőséget, a jogállamiságot és az emberi jogokat, beleértve a kisebbségekhez tartozók jogait. Ezeknek az alapértékeknek a tiszteletben tartása nélkül az európai építmény alapelemei dőlnének össze: az egységes piac; a szabadság, biztonság és igazságosság, beleértve az igazságszolgáltatási és rendőrségi együttműködést; a kohéziós és strukturális alapok és sorolhatnám még. Ha ezeknek az eszközöknek az integritása veszélybe kerül, akkor az együttműködés lehetetlenné válik. Nem kell szank-

ciókkal felárazni az alapjogokat ahhoz, hogy belássuk, milyen jelentősek minden tagállam számára.

A ‘trialógus’, más néven háromoldalú kommunikáció, amelynek során a Bizottság, az Európai Tanács és a Parlament egy-egy képviselője által alkotott új bizottság megvizsgálja Magyarországot minden, a jelentéssel összefüggő tevékenységét, könnyen politikai jelleget ölthet, amelyben a résztvevők tükrözik az Európai Tanács és a Parlament politikai megosztottságát. Vajon ezek a pártpolitikai érdekek nem lesznek-e erősebbek az európai értékeknek való elköteleződésnél?

Először is megjegyezném, hogy a ‘trialógus’ nem újdonság, igaz, a kifejezés nem található meg a szerződésekben, de Brüsszelben használják arra vonatkozóan, amikor az EU három intézménye (a Bizottság, a Parlament és a Tanács) rendszeresen találkozik, hogy közösen dolgozzanak ki törvényjavaslatokat, ebbe értem a különböző kontaktszoportokat, munkacsoportokat és más, az intézmények közötti együttműködésre alkalmas csoportokat. Az együttműködés formális keretek között zajlik. Amikor a három szervnek fel kell mérnie egy helyzetet, amely lehet egy új törvény alkotása vagy korábbi ajánlások megvalósítása, természetükből adódóan más szempontból közelítik meg az adott problémát. Nem értem, miért kellene a szervezeteknek a saját érdeküket az Unió általános érdekei alá rendelni, hisz az Unió értékeinek tiszteletben tartása és terjesztése mindenkinek az érdeke.

A javasolt „Koppenhágai Bizottság”, jeles és független szakértői testület sok tekintetben az Európai Tanács Velencei Bizottságának mintájára jönne létre, amely testületet a magyar kormány az elmúlt három évben azzal igyekezett lejáratni, hogy azt olyan idős jogászok alkotják, akik nem ismerik a vizsgált országok belső helyzetét. Azt is mondták, hogy a Velencei Bizottságnak nincs semmilyen politikai hatalma az ajánlásaiban foglaltak kikényszerítésére. Lát esélyt arra, hogy a Koppenhágai Bizottság esetében más lesz a helyzet?

Több lehetséges variáció van a Koppenhágai Bizottság létrehozására. Ha azt döntéshozó hatalommal akarnánk felruházni, akkor ehhez a szerződéseket is módosítanunk kellene. Ezt a megoldást látszólag támogatta Reding elnökhelyettes, amikor az Európai Parlament LIBE Bizottsága előtt beszélt erről a jelentés elfogadását követően. A második lehetőség szerint a Koppenhágai Bizottság a három

szerv, vagy akár csak két szerv közti belső megállapodás alapján jönne létre. Ebben az esetben egyfajta döntőbírósként működne, azt megelőzően, hogy a szerződés által ismert akciók valamelyikén, például a 7. cikknek az alkalmazására sor kerülne. A harmadik lehetőség az lenne, hogy a Bizottság az Európa Parlamenten belül működne, mint egy magas rangú szakértői testület, amely elemzésekkel, tanácsokkal és ajánlásokkal segítené a törvényhozó munkáját. Jelenleg mind a három megoldáson dolgozunk, de az is elképzelhető, hogy először a harmadik megoldást valósítjuk meg, és utána, ahogy a politikai viták és a jogi környezet változnak, a további megoldásokra térünk át.

Az uniós szerződés 7. cikkelyét általában a végső, „nukleáris fegyvernek” tekintik, amely végső soron a tagállam európai tanácsi szavazati jogának elvesztésével, és ezzel az európai döntéshozatali mechanizmusból való kizorúlással fenyeget. Ez azonban nem tűnik reális esélynek. Ezzel szemben a komoly pénzügyi szankciók, mint például a túlzott deficiteljárás esetében, amitől Magyarország éppen most menekült meg, életszerűbb szankcióknak tűnnek. Az ön jelentésében foglalt követelmények nem teljesítése esetében mikor vezethet a 7. cikkely, illetve a pénzügyi szankciók alkalmazására?

A jelentés szerint a 7. cikk alkalmazásának lehetősége fennáll az Unió értékeinek folyamatos figyelmen kívül hagyása esetén. Elég nyomatékosan jeleztük, hogy az Unió értékei olyan szisztematikus sérelmének trendjét, ami Magyarországon történt, megfelelő mértékben és ésszerű időn belül korrigálni kell ahhoz, hogy a 7. cikk alkalmazásának lehetősége lekerüljön a napirendről. Ami a gazdasági szankciókat illeti, én mindig úgy éreztem, hogy alapvetően problematikusak. Hogy kellene ezeket bevetni? Legyen a szólásszabadságnak egy tarifája? Mennyibe kerüljön a bíróságok függetlensége? Tudom, hogy sokak szerint csak szankciókkal lehetne egy tagállamot az értékek betartására kötelezni, de én egy konstruktívabb szemszögből közelítem meg a kérdést. Az Unió értékei adják az alapját a szerződésekben található összes intézménynek: a gazdaságpolitikának, a kohéziós és strukturális alapoknak, az igazságszolgáltatási és rendőrségi együttműködésnek, a közös piacnak vagy az Erasmus programnak. Minden, ami a szerződésekben szerepel a jogállamiságra, az alapjogokra és a demokrácia értékeire épül. Vegyük a bírói függetlenséget mint példát: hogy tudna a közöspiac hatékonyan működni anélkül, hogy garantálnánk a viták pártatlan megoldását függetlenül attól melyik tagállam bírósága a jogalkalmazó, hiszen a bírók, köztük a magyar bírók is *ipso facto* európai bírók. Ezért, ha egy tagállam megsérti az Unió értékeit, egyben elszigeteli magát az Unió eszközeitől is, és az Unió intézményeinek ezt egyszerűen észlelniük kell.

Látja esélyét annak, hogy a Bizottság különböző kötelezettség-szegési eljárásokat összekapcsoljon a 2. cikkely sérelme kapcsán, kérve az Európai Bíróságtól azok csomagban történő megtételét, amely a magyarországi helyzet átfogóbb, holisztikusabb tárgyalását tenné lehetővé, mint az egy-egy kötelezettség-szegés elszigetelt vizsgálata? Mi mást tehet még a Bizottság és a Tanács a 2. cikkelyben foglalt értékek betartatása érdekében, azt követően, hogy a Parlament megtette a magáét?

Én nem látnám a 2. cikkely értelmét az Unióban, ha a Bizottság nem tudna az Európai Bírósághoz fordulni a szerződések talán legfontosabb cikkelye kapcsán.

A jelentés készítése és magyarországi látogatásai során milyennek látta a magyar hatóságok, a civil szervezetek és az állampolgárok hozzáállását Európához és annak értékeihez? Lát bármi esélyt a mainál Európa-barátabb, liberális-demokratikus scenárióra a közeljövőben?

Magyarország engem mindig is nagyon érdekelt, és ma már szoros szálak fűznek az országhoz. Én hiszem, hogy a magyarok fontosnak tartják az európai demokráciát a múltbeli jelentős hozzájárulásuk után, amit a szabadságért tettek vesztély és elnyomás közepette. Nem hiszem, hogy a magyar lakosság az európai demokrácia, közös jólét és alapjogok végét kívánná, mert az ország elszakadása az Uniótól minden magyar és uniós állampolgár jólétét negatívan érintené. A válság egyes stádiumait látva, kezdve a majdnem bekövetkezett pénzügyi összeomlással, majd az eurozóna válságával, a gazdasági és társadalmi válságon át a jogállam és a demokrácia mostani válságáig, az a vélemény alakult ki bennem, hogy az intézmények, amelyek nem teljesítették a kötelességeiket és a politikusok is, akik kihasználták a válságot a saját ambiciózus céljaikra, sokat rontottak a helyzeten.

Szeptemberben a magyar Országgyűlés elfogadta az ötödik Alaptörvény-módosítást, hogy lecsillapítsa az Európai Unió kritikáját, beleértve az ön jelentésében foglaltakat is, és – a módosítás hivatalos indokolása szerint – hogy lezárja a nemzetközi fórumokon folyó alkotmányos vitát, amely – a Mi-

niszterelnökség közleménye szerint – alapot szolgáltatott Magyarország elleni támadásokhoz. A módosítás legfontosabb elemei a következők. A kereskedelmi rádiók és televíziók számára lehetőség nyílik azonos feltételek mellett ingyenes politikai hirdetések közvetítésére, a kérdés csak az, vajon megteszik-e. Az egyházak tekintetében ugyan a módosított szöveg hangsúlyozza szabad működésüket, de azok nyilvántartásba vételéről, akik az állammal együtt kívánnak működni, továbbra is az Országgyűlés fog dönteni ('bevett egyházak'). Az Országos Bírói Hivatal elnökének az ügyek bíróságok közötti átcsoportosítására vonatkozó jogköre kikerült az Alaptörvényből. Ugyancsak nem része már az Alaptörvénynek a kormány lehetősége speciális adók kivetésére Magyarországot elmarasztaló, például európai bírósági döntések esetében. Ugyanakkor a módosítás hivatalos indokolása hangsúlyozza, hogy a kormány bármikor bevezethet új adókat, és ez a módosítás legalább hat milliárd forintjába fog kerülni a magyar adófizetőknek az elkövetkező öt évben. A módosítás megteremtette a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete összehívásának alkotmányos lehetőségét, és alaptörvényi szintre emelte az Országos Bírói Tanácsra vonatkozó rendelkezéseket. Mit gondol, hogyan fogják szolgálni ezek a módosítások az ön jelentésében foglalt problémák megoldását?

Még mindig dolgozunk a módosítások értékelésén, tehát részletesebb elemzésre most nem vállalkozom, de az Európai Parlament mindig is hangsúlyozta, hogy az ügyáthelyezés volt az európai értékek megsértésének egyik leginkább aggasztó példája. Az, hogy ez a lehetőség kikerült az alkotmányból fontos győzelmet jelent a Magyar állampolgárok alapjogai szempontjából. A különadóról, amit a kormány egy a jogalkalmazó által megítélt bírság törlesztésére hozott létre, a Parlament és a Bizottság is egyértelműen kimondta, hogy nem lett

volna szabad alkotmányba iktatni. Természetesen követni fogjuk az ezzel kapcsolatos összes fejleményt, és az Ön által említett problémákat.

Viviane Reding, elnökhelyettese, igazságügyi biztos, az Ön által is idézett szeptemberi beszédében úgy fogalmazott, hogy Magyarország összhangba hozta alkotmányát az uniós joggal a Bizottság által kifogásolt kérdésekben. Osztya Reding véleményét, hogy a módosítások valóban kielégítőek az ön jelentésében foglalt problémák megoldása szempontjából?

Mint azt Ön is tudja, a Bizottság egy megszorító értelmezést alkalmazva támadta az Unió másodlagos jogalkotásának megsértését, erre példa volt, amikor a bírák nyugdíjkorhatárának leszállítását életkor alapján történő megkülönböztetés miatt kifogásolták, ahelyett, hogy a hatalommegosztás és a bírói függetlenség sérelme alapján tették volna. Ezt a hozzáállást, amelyet a Bizottság – saját bevallása szerint – stratégia okok miatt választott, a Parlament az én jelentésemben és korábbi határozatokban is kritizálta. A Parlament álláspontja szerint az uniós értékek kérdésében egy átfogóbb képet kell alkotni és a rendszerszintű trendeket kell vizsgálni. Úgy érezzük, az állampolgárok ezt várják el tőlünk, és a szerződések ezt a hozzáállást követelik a lisszaboni egyezmény óta, amíg az Unió egy egyszerű gazdasági közösségből a demokratikus értékek közösségévé, és reményeim szerint egy teljes, európai demokráciává alakul. A Parlament és a Bizottság különböző megközelítése összeegyeztethető és konvergens, és ezek a közeljövőben egy törvényalkotási formában meghatározott jogállam-védelmi mechanizmus megvalósulásában találkozhatnak, amelyben mind a két szervezet és az Európai Tanács is részt vesz. Érdemes figyelemmel kísérni a fejleményeket, mert az alapjogok, a jogállamiság és a demokrácia értékeire épülő igazi Unió van születőben. Néhány fontos lépés ebbe az irányba hamarosan megtörténik.